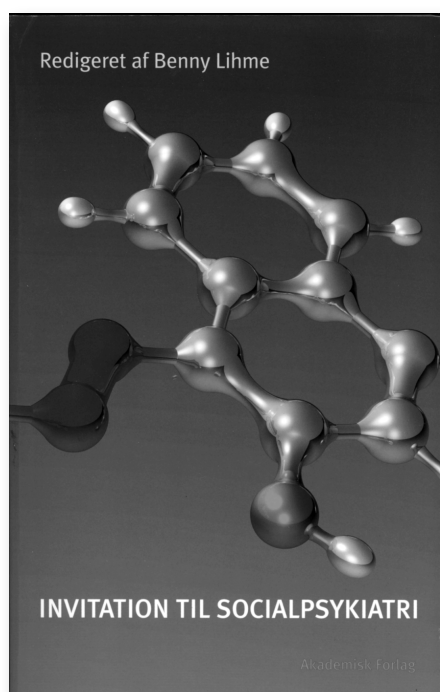

Læseværdig mosaik

Anmeldelse af Tina Bømler

Benny Lihme (red.):
INVITATION TIL
SOCIALPSYKIATRI.
240 s., 269,- kr.
Akademisk Forlag.

Invitation til Socialpsykiatri indeholder bidrag fra en række forfattere, der ud fra hver deres indfaldsvinkel har fingrene dybt begravet i socialpsykiatrien. Bogen præsenterer sig som en utraditionel lærebog i socialpsykiatri. Her kan det indledningsvist godt slås fast, at det er en særdeles læseværdig mosaik af praktiske og teoretiske perspektiver på det socialpsykiatriske felt. Forfatterernes intentioner er bl.a. at mane den psykiatriske skepsis i jorden. En skepsis som den etablerede psykiatri i sygehusvæsenet altid har haft overfor socialpsykiatrien, og som både periodisk og ved særlige anledninger bryder ud i lys lue.

I kapitel 1 tager Benny Lihme udgangspunkt i psykiatriens barbariske kurmetoder, der ikke havde rod i en objektiv og naturvidenskabelig viden om psykiatriske sygdomme, men snarere var baseret på en forestilling om opdragelse og moralsk afretning af de sindssyge og nok i lige så høj grad en moralsk og juridisk beskyttelse af samfundet mod de gale. Videre fortsætter Lihme om socialpsykiatriens skabelsesberetning fra 1970'erne med udgangspunkt i socialektorens institutioner og deres fokus på, hvilken betydning sociale forhold har for sindslidende. I cirka 30 år har diskussionen om socialpsykiatriens relevans og dens organisatoriske placering i socialsektor regi set med lægefaglige briller været et spørgsmål om et "enten eller" og ikke "et både og". Set med lægefaglige briller er socialpsykiatrien en uvidenskabelig og socialromantisk forestilling om, hvad der er godt for de sindslidende. Set i dette lys er det et paradoks, at det netop er afhospitaliseringen og udskrivninger i stor stil fra de psykiatriske sygehuse, der har konstrueret det socialpsykiatriske felt.

Johanne Bratbo og Jens Hjort skriver i kapitel 2 om mangfoldigheden og udfordringer i den socialpsykiatriske indsats. De har fokus på de social-

psykiatriske tilbud i kommunerne og hvordan de adskiller sig fra hospitals- og distriktspsykiatrien. Her er det ikke et spørgsmål om "enten eller", men om "både og", hvor den socialpsykiatriske indsats er et absolut nødvendigt supplement til hospitalspsykiatrien og distriktspsykiatrien.

Der er mange udfordringer. En af de største er set i min optik samarbejde og koordinering på tværs af sektorer. Det berører de to forfattere kun sporadisk. Men det er netop i det tværsektorielle samarbejde, at forskellige behandlingstraditioner og kulturer får konflikterne til at bryde ud i lys lue og hvor fraværet af en tværgående autoritetsstruktur besværliggør koordineringen og samarbejdet. Ofte med det resultat at de sindslidende bliver statister i eget behandlingsforløb.

En anden udfordring som de to forfattere tager op, er det vanskelige arbejde med de etniske minoriteter, hvor det af forskellige grunde ofte er vanskeligt for socialpsykiatrien overhovedet at etablere kontakt.

I kapitel 3 leverer Karl Bach Jensen en massiv kritik af behandlingspsykiatriens levering af psykiatriske patienter til socialpsykiatriske boenheder. Socialpsykiatriens udskillelse fra behandlingspsykiatrien har ifølge Bach haft den konsekvens, at socialpsykiatrien har mistet sin brod. Socialpsykiatrien bliver en ny form for særforborg, fordi mennesker med sindslidelser ikke får tilgodeset deres sociale rettigheder i almindelige tilbud.

Bach har afslutningsvis nogle interessante betragtninger på begreberne "sund – ikke sund, versus syg – ikke syg". Man kan godt i den medicinske verden være defineret som alvorligt syg og så alligevel have et godt liv. Det handler om at udvikle eller generhverve nogle færdigheder, så man kan begå sig i sociale sammenhænge og andre steder, hvorefter sygdommen vil få en anden karakter.

I kapitel 4 ser Pernille Jensen på recoveryperspektivet som en udfordring i socialpsykiatrien. Kapitlet giver en indføring i, hvordan man kan forstå begrebet recovery og hvilke faldgruber man skal være opmærksom på. Recovery karakteriseres som et komplekst begreb, hvor de mange definitioner ofte er indbyrdes modstridende.

Recovery handler om forandring hos den enkelte, at generobre magt over sit liv igen, at bevæge sig fra at være offer til at være aktør. Pernille Jensen henviser bl.a. til nogle amerikanske videnskabelige undersøgelser, der dokumenterer, at recovery virker. Kapitlet er særdeles velskrevet, men det er ikke til at tage fejl af forfatterens begejstring for recovery. Det gør at der savnes nogle flere kritiske refleksioner over, hvordan man måler effekten af noget, der nærmest pr. definition er umuligt at måle.

I kapitel 5 leverer Lis Møller et teoretisk bidrag garneret med praktiske eksempler på, hvordan man som professionel kan udvikle støttende relationer og være anerkendende. Hvad er kernen i den gode relation og i relationskompetencen?

Forudsætningen for at indgå i udviklingsstøttende relationer handler ikke bare om, hvordan professionelle involveres i andre menneskers liv, men også om at vedligeholde det kollegiale fællesskab, der giver plads til refleksion, og hvor den professionelle selv bliver mødt med anerkendelse. Kapitlet er ren inspiration til praktikere, ikke bare i det socialpsykiatriske felt, men også andre steder, hvor forudsætningen for at ting kan udvikles og lykkes, netop er den gode relation mellem professionelle og brugere.

I kapitel 6 begiver Jan Jaap Rothuizen sig af med den ambitiøse målsætning at definere, hvad socialpsykiatri er. Hvad faglighed er og ikke mindst, hvad faglighed i socialpsykiatrien er. Det er et emne, der i sig selv kunne bære en afhandling, men på knap 20 sider slipper Rothuizen godt fra det og italesætter nogle pointer, som de færreste praktikere reflekterer nok over.

Socialpsykiatrien er ikke henvist til et bestemt fag, fordi der er så mange forskellige faggrupper involveret i den socialpsykiatriske indsats. Rothuizen går i dybden med de faglige kompetencer, der er aktuel for de faggrupper, der bevæger sig rundt i det socialpsykiatriske felt. En central pointe er, at ved man ikke hvad fagligheden er, kan man heller ikke vide, hvad opgaven er. Det kan ikke være mere rigtigt sagt. Rothuizen argumenterer bl.a. for, at

begreber som orienteringspunkter, fortælling og moralsk viden er brugbare begreber i udviklingen af fagligheden i socialpsykiatrien.

I kapitel 7 diskuterer Benny Lihme hjemlighed contra institutionalisering og fastslår, at det ikke er overraskende, at idealer og realiteter er mest sammenfaldende i brugerens eget hjem. Samtidig påpeges det, at den afinstitutionalisierung, der politisk blev vedtaget for 10 år siden lader meget tilbage at ønske, fordi vi samtidig ser nogle markante tendenser til transinstitutionalisierung, hvor de negative sider ved de tidligere asylter er blevet overført til større socialpsykiatriske boformer. Afslutningsvis er der nogle betragtninger på den politiske opfindelse af brugerbegrebet, som Ritt Bjerregaard markedsførte i begyndelsen af 1980'erne. Her er hovedpointen, at det er tvivlsomt om brugerne har fået mere indflydelse og om anvendelsen af brugerbegrebet blot er en tilsløring af magtforholdene. Italesættelsen af de nye begreber ændrer ikke de asymmetriske magtforhold.

I kapitel 8 formidler Benny Karpatschhof og Karin Rue erfaringer fra en brugerundersøgelse af støtte- og kontaktpersonordningen for isolerede sindslidende i København. Undersøgelsen er baseret på 32 brugerinterviews. Kapitlet er en illustrativ formidling af, hvad en støtte- og kontaktpersonordning går ud på, og hvori de faglige udfordringer består. Tid og tålmodighed, fortrolighed og tillid er nogle af de centrale begreber, der har markant betydning for, hvordan relationen mellem brugere og støtte- og kontaktpersoner udvikles. Kapitlet indeholder citater fra undersøgelsen, som gør læsningen levende og let at forstå.

I kapitel 9 giver Robert Olsen et bud på, hvorfor psykisk syge ofte bliver hjemløse – og hvordan hjemløsheden har udviklet sig i de senere år. Selvom mændene stadigvæk udgør den største procentdel af de hjemløse, er der kommet flere kvinder samt hjemløse med indvandrer og flygtningebaggrund. De åbne grænser og globaliseringen har også medført, at flere mennesker fra især Norge, Sverige og Østeuropa dukker op i gadebilledet som hjemløse. Olsen understreger, at det er meget vanskeligt at opgøre antallet af hjemløse, men at flere undersøgelser pe-

ger på, at det er de psykisk syge misbrugere, der udgør den største del. Traditionelt set falder de psykisk syge misbrugere ned mellem to stole i behandlingssystemet. På misbrugsinstitutioner bliver de afvist på grund af deres psykiske sygdom, og i psykiatrien bliver de afvist på grund af deres misbrug.

Invitation til socialpsykiatri er en vidtfavnende mosaik indenfor det socialpsykiatriske felt, der dels giver læserne et gedigent indblik i de klassiske konflikter mellem sygehuspsykiatrien og socialpsykiatrien, hvor sidstnævnte til lægernes store fortrydelse er blevet indtaget af nogle halvstuderede røvere, som misforstår begreberne "syg versus sund". Med en kombination af teoretiske og praktiske bidrag argumenterer bogens forfattere overbevisende for, at det ikke er et spørgsmål om socialpsykiatriens såkaldte romantiske forestillinger om at den kan kurere alt. Det er et spørgsmål om et fornuftigt samspil mellem behandlingspsykiatrien og socialpsykiatrien.

Bogen er velskrevet og kan læses både af praktikere, studerende og egentlig også af politikere og planlæggere, hvor sidstnævnte to grupper (set fra min pind) i de sidste tyve år har været blindt forelsket i en New Public Management inspireret orienteret omstilling i den offentlige sektor.

Afslutningsvis vil jeg mene, at bogen kunne følges op med en ny invitation til organisatoriske udfordringer, muligheder og begrænsninger i socialpsykiatrien, der både er et strukturelt problem, men som også udspringer af de mange paradokser og dilemmaer, der ligger i den New Public Management orienterede omstilling i den offentlige sektor. Hvordan håndteres eksempelvis krav om resultatorientering i forhold til de sindslidendes behov, og hvordan undgå man, at de sindslidende bliver statister i eget behandlingsforløb, fordi koordinering og samarbejde mellem aktørerne i det samlede psykiatriske felt ofte er mangelfuldt og i nogle situationer helt fraværende.

Tina Bømles er lektor på Aalborg Universitet, Institut 1 – Sociologi, Socialt Arbejde og Organisation.